A. FREUDENREICH:

KAZALIŠTE ZA NAROD

K reformi Hrvatskog Narodnog Kazališta

ZAGREB 1940

Zaklada Tiskare Narodnih Novina u Zagrebu

A. FREUDENREICH:

KAZALIŠTE ZA NAROD

K reformi Hrvatskog Narodnog Kazališta

ZAGREB 1940

Zaklada Tiskare Narodnih Novina u Zagrebu

»I spomente se, da, ako se nigda
Hrast ne posadi, nigda ga bit neće
I, da, ako se mlado drvo pusti
Na volju snijegu i burnome vjetru,
Prije dobe gine i nikad ploda ne ima.
Ivan Mažuranić: Prolog pretstavi JURAN I SOFIJA 10. VI. 1840.

Živimo u veliko doba!

Dok se širom svijeta sukobljuju velike snage, dok u nekim dijelovima svijeta vlada sila, nasilje, oružje i ratna industrija, — HRVATI su izvojštili mogućnost, da si urede život u svojoj domovini po vlastitim idejama, po vlastitoj snazi i vlastitoj sposobnosti onako, kako odgovara duhu naroda. Onako, kako to zahtijevaju životni osjećaji svih narodnih slojeva, kako se izrazuju u jeziku, u običajima, u tuzi, u sreći, u boli, u pobožnosti i svim ostalim manifestacijama narodne duše. Ti su osjećaji zajednički svima i oni se manifestiraju u kulturnim problemima. Uz bezbroj raznih problema koje valja uskladiti s novim duhom koji je zavladao našom domovinom, kulturni su problemi na jednom od najistaknutijih mjesta. U vrtlogu kulturnih problema koji vape za reformom diže se i vapaj hrvatskog narodnog kazališta. I ono mora usporedno s razvojem političkih snaga razviti i svoje umjetničke narodne snage. U novoj domovini treba kazalište ne za literarne klike, gurmane, ograničeni krug ljubitelja umjetnosti, ne za zabavu, — već kazalište za ideale čitavog naroda. Kazalište u kome će

glumci biti avant-garda narodnih kulturnih nastojanja i težnja. Kazalište u kome će narod naći sve ono, što ne nalazi u svagdanjem životu.

Misao *hrvatskog narodnog* kazališta, koju su stvorili i za koju su žrtvovali djedovi naši cio svoj život, — nije do danas ostvarena. Po *imenu* jest, ali po *duhu* nije. Čini se, da je kazalište udaljeno od svog naroda, da ono ne tvori potpunu zajednicu sa svojim narodom.

Gruba je sila (cenzura) udaljila i otuđila hrvatsko narodno kazalište u vrijeme dugogodišnje narodne borbe od vlastitog naroda tako, da je kazalište pomalo izgubilo tijesnu vezu s narodom. Široki narodni slojevi jedva da posjećuju kazalište. Veza je prekinuta, a ni sada se nije zapazilo nastojanje, da se ta veza uspostavi ili obnovi i da se ostvari zajednički duh kazališta i naroda. Samo tijesna povezanost svih faktora, koji tvore potpuno pravo kazalište, može ponovno uspostaviti zajednički duh koji će vezati narod s kazalištem.

Duh, koji će odgovarati raspoloženju narodnom;

duh koji je vodio borbu narodnu do uspjeha;

duh koji živi u narodu i budi stvaralačke umjetničke snage narodne.

Čini se, da je kucnuo čas, da se pristupi velikom djelu:

K reformi Hrvatskog Narodnog Kazališta,

t. j. kazališta, koje će biti *hrvatsko,* ne po imenu, već po duhu i umjetničkom izražaju,

kazališta, koje će biti *narodno* ne po imenu, već po tom, što će umjetničke plodove njegove uživati sav hrvatski narod, a ne građani u nekoliko gradova.

Na reformi moraju sarađivati sva tri stvaralačka faktora, bez kojih ne može postojati kazalište. To su:

PJESNIK,
GLUMAC I
NAROD.

Pjesnik, koji ne traži uzore svom stvaranju kao do sada u stranom, — narodnoj duši — tuđem svijetu, već koji je kod kuće upoznao duh naroda u kome je nikao. Pjesnik koji će tumačiti osjećaje svog naroda, — koji će hvaliti i kuditi značajke narodne, koji će svoj talenat i pjesničko nadahnuće dijeliti sa svojim narodom, jer će raditi i stvarati za svoj narod.

Glumac, koji je upoznao karakterne crte svog naroda, — koji može shvatiti i proživjeti narodne boli i radosti, — koji može stvarati na pozornici ljude bolje ili gore, junačke ili kukavne i koji neće biti tek umjetnička zvijezda da njemu služe i pjesnik i narod, već će s oduševljenjem služiti svome narodu i kulturnim nastojanjima svog naroda.

Narod, koji će kao vjerno općinstvo naići u svom kazalištu zadovoljenje za sve one osjećaje, koji mu leže neiskorišteni u duši, a koje ne može ili nesmije ili neće manifestirati u svagdanjem životu.

Ova tri nerazdruživa činioca pravog narodnog kazališta moraju biti zadojena jednim te istim mislima, osjećajima, osnovnim pogledima na život, na životne ciljeve. Oni moraju potjecati iz jedne narodne zajednice i moraju biti zadojeni zajedničkim idealima. Onda takovo kazalište nije i ne može biti ni luksus, ni razonoda ni zabavište, — već duhovna narodna potreba, važna kako s kulturnog tako i nacionalnog političkog gledišta.

Reformirati kazalište na ovakovu narodnu duhovnu potrebu velika je zadaća. Trebati će mnogo znanja, požrtvovnosti, zanosa, rada, ustrajnosti, ljubavi, talenta i vremena za njegovo ostvarenje. Neda se to postići ni silom ni velikim materijalnim sredstvima, već požrtvovnim radom za svoj narod. Rezultati neće se pokazati ni sutra ni preksutra, već u kasnije vrijeme. Prvi naš Ban Pučanin Ivan Mažuranić rekao je prije ravno *sto godina:*

..... ako se nigda
Hrast ne posadi, nigda ga bit neće.

Djedovi su naši posadili hrast, njegovali ga i evo ga dičnog stogodišnjaka nije »izginuo pri'e dobe!«

Novo doba, novi duh traži da se opet prione poslu, da se i opet »hrast posadi«.

Za reformiranje hrvatskog narodnog kazališta valja predviditi osnovu rada kroz nekoliko godina unaprijed, a pristupiti početnim radovima valja odmah. Iskustva koja će se steći i koja su stečena unaprijediti će taj rad. Privući valja uz pozvane stručnjake i privatnu inicijativu, te zanos nestručnih lica. Ne preko noći, već u roku od nekoliko godina evo nam reformiranog, ali zato istinskog pravog

HRVATSKOG NARODNOG KAZALIŠTA

Pod imenom »Hrvatsko Narodno Kazalište«, razumijeva se prvenstveno naš ponos i dika kazalište u Zagrebu, — te stalna kazališta u Osijeku i novo u osnivanju u Splitu. Ta su kazališta po duhu svog repertoara u glavnom kosmopolitska, u umjetničkom pogledu ravna su sličnim kazalištima srednje Evrope. Šta više, zagrebačko se kazalište može ponositi vrlo visokom umjetničkom razinom, — daleko iznad kazališta u jednako velikim gradovima Evrope. No duh tih kazališta nije izrazito hrvatski. Uzrok leži vjerojatno s jedne strane na općinstvu, koje voli sve što je strano, — a domaće ne susreće s dovoljno ljubavi i zanimanja. S druge strane leži uzrok i na upravama, koje čini se nijesu uspjele u svojim naporima ili su uložile premalo truda za *sistematsko unapređivanje hrvatske dramske književnosti.* Izgleda kao da je hrvatska dramska književnost spala na slučajne više ili manje uspjele pokušaje pojedinih autora.

Demetrova nagrada koja se podijeljuje godišnje je sve što postoji za poticanje hrvatske dramske književnosti. Naprotiv postoji bezbroj *zaprijeka i poteškoća* za njeno unapređivanje.

MHKD učinila je u tom pogledu više. I ako uspjesi toga rada još nijesu senzacionalni, oni su značajni, oni postoje, — a što je najvažnije, pokazan i utrt je put, kojim valja kročiti i kojim valja unaprijeđivati hrvatsku dramsku književnost. Deset godina raspisuje MHKD književne nagrade za glume. Nagrade su bile u početku 5.000 Dinara nu kasnije su se podigle na 16.500 D. godišnje. Za maleno društvo koje nema subvencija, ni redovitih prihoda od članarina, je to mnogo. Među nagrađenim glumama ima ih vrlo dobrih ima ih i slabijih. Selekcijom kroz nekoliko godina, stvoreno je nekoliko desetaka vrijednih gluma, koje odišu hrvatskim karakterom i dušom. U nastavku tog rada, sigurno će se iskristalizirati prava hr-

vatska narodna gluma, sa svim svojim specifičnim originalnim osebinama.

Da je Narodno kazalište započelo ovakovim radom prije dulje vremena, da ga je vodilo poduprto svojim autoritetom, svojim mogućnostima ostvarenja gluma, svojim kulturnim značenjem, uspjeh bi bio daleko veći, — nego li je danas, kad taj teški pionirski posao izvršùju kazališni dobrovoljci, koji još i danas u nekim umjetničkim i književnim krugovima uživaju omalovažujući naziv »diletanata«, — koji su se morali osamljeni boriti i s vlastima i s općinstvom da njihov rad stekne neko kulturno značenje u našoj sredini, — i koji su svojim razmjerno čednim kazališnim mogućnostima mogli ostvariti tek neke od nagrađenih gluma.

Prvi bi dakle korak k reformi hrvatskog kazališta morao težiti za okupljanjem priznatih dramskih autora oko ideje nove hrvatske drame, — a naročita pažna imala bi se posvetiti mlađim autorima, koje bi valjalo oduševiti za stvaranje u ideologiji koja je stvorila Banovinu Hrvatsku. Njima valja dati priliku da upoznaju tehniku kazališta, njih valja uputiti dramaturškim iskustvima i omogućiti im da upoznaju bit scene suradnjom u kazalištu.

Natječaji MHKD pokazali su, da autori svoja djela pišu novelistički a ne dramatski. Uzrok čini se leži u tom, da ne poznaju dovoljno bit kazališta i njegove mogućnosti. MHKD je poduzela korake da okupi mlađe dramske autore i da s njima zajednički poradi na ostvarenju i tih zamisli.

Dakle prvi preduvjet za stvaranje *Hrvatskog duha* u kazalištu, leži na pjesnicima dramskim autorima!

PJESNICI IMAJU RIJEČ!

Banovina Hrvatska može putem svojih kazališta i putem MHKD omogućiti autorima da dođu do riječi na pozornicama, ali i omogućiti im da se dobre glume štampaju. U stvari štampanja originalnih hrvatskih narodnih gluma, — izvršila je MHKD već predradnje. Bude li joj dana mogućnost da djela tiska na pr. u Zakladnoj Tiskari Narodnih Novina, moglo bi se odmah pristupiti ostvarenju te zamisli, koju MHKD bez potpore u počecima tog rada nebi mogla izvršiti.

Hrvatsko narodno kazalište moralo bi i u buduće, kako to čini i sad, njegovati sve produkte svjetske kazališne književnosti. Ono ni u kojem slučaju nebi smjelo sniziti svoj umjetnički nivo, ili se ograditi od suvremenih svjetskih umjetničkih kazališnih nastojanja. Nu razmjer između hrvatskih i stranih autora morao bi postati povoljnijim po hrvatske autore. Djela pak stranih autora nebi se smjela iznositi prema slučaju, ili prema sposobnostima agencija koja nuđaju djela, — već bi valjalo uz ustaljeni klasični repertoar sistematski prikazivati svake sezone najbolje glume raznih naroda. Slavenski repertoar morao bi se naročito njegovati. Kad bi uprava kazališta u jednoj sezoni redom sistematski iznijela po jednu najuspjeliju glumu svakog evropskog naroda, — pružila bi svojoj publici prekrasan pregled stvaranja kazališne umjetnosti Evrope, a vjerojatno nebi trebalo posizati za raznim, često plitkim komedijama, kojima mora ispunjavati svoj repertoar, — jer joj nije ništa boljega ponuđeno, odnosno jer nije mogla nešto boljega pronaći. A glume, koje su požele uspjeh u kazalištima glavnih gradova Evrope, sigurno će naići na velik in-

teres našeg općinstva. One bi ujedno omogućile uspoređivanja strane s našom hrvatskom dramskom produkcijom.

Uz dramske autore morali bi kod ostvarenja gluma surađivati u narodnom duhu i likovni umjetnici scenografi, — arhitekti i slikari.

Da se ove misli provedu u život netreba toliko financijalnih sredstava koliko treba zanosa, ljubavi, oduševljenja , razumijevanja i sustavnog rada. Tek za štampanje dobrih gluma potrebna je financijalna pomoć ali i ta samo za prvih nekoliko godina, dok se spretnim populariziranjem knjiga ne stvori fundus, iz kojega će se moći podmirivati sve potrebe i nastaviti štampanjem bez potpora. Pomoć za štampanje nebi morala biti izravno u novcu, već neizravno na pr. u besplatnom tiskanju 6 knjiga godišnje. Sve ostalo provodi se već danas sadanjim financijalnim sredstvima, tek bi se rad morao uskladiti s novim kulturnim nastojanjima i težnjama u Banovini Hrvatskoj!

Današnje je narodno kazalište nepokretno. Uslijed toga služi u glavnom općinstvu svoga grada. Pošto je uvijek isto općinstvo koje mora često pohađati kazalište, — prisiljene su uprave repertoar prilagođivati ukusu tog općinstva, redovito na štetu narodnog duha, koji bi imao vladati scenom. Pokrajina nema svog stalnog kazališta. Mora se putovati u Zagreb, Osijek ili Split da se doživi ono što ponosno zovemo »Hrvatsko Narodno Kazalište«. Dakle kazalište koje je narodno ne samo po imenu, već i po tome što ga uzdržava cio hrvatski narod.

Pa ipak!

Moguće je, da kazalište postane svojinom čitavog naroda.

Moguće je, da sav narod bude mogao uživati plodove umjetničkih nastojanja hrvatskog narodnog kazališta.

Moguće je, da glumci, kao nosioci ideje kazališta budu pravi svećenici umjetnosti, da služe svome narodu, a ne da budu tek svrstani činovnici raznih rangova, kategorija, činova i klasa. Djedovi naši, stvaraoci hrvatskog kazališta, bili su prisiljeni, započeti svoj mukotrpan životni poziv, — ne u komotnim glumačkim školama, — već u školi života, u putnim kazalištima. Tu su morali žrtvovati svoju mladost, proći sito i rešeto, sve muke i trpljenja, sve napore i sva poniženja, da kasnije kao nagradu dobiju kakav takav angagement na stalnom kazalištu, ali nikakva prava na mirovinu. Mladi glumci nebi se smjeli žacati, da u novoj domovini prođu i danas sličan i ako daleko laglji put. Najprije glumačku školu, zatim nekoliko godina putnog kazališta u mjesta u kojima nema dvorana, onda nekoliko godina gostovanja u gradovima s dvoranama, — a tek onda stalni angagement u velikim gradovima.

I drugdje moraju umjetnici putovati!

Najveći umjetnici Italije, umjetnici svjetskog glasa, gostuju u čitavoj Italiji u svim gradovima, trgovištima i selima. Gostuju u kazalištima, u dvoranama u improviziranim pozornicama, na trgovima, dvorištima i šatorima. Oni osjećaju svoj veliki poziv u tom, da služe *cijelom svom narodu*. Oni osjećaju sreću, da njih i njihovu umjetnost poznaje cijeli narod. Slično je i u drugim državama, naročito u Njemačkoj, Švedskoj, Norveškoj, Franceskoj, Engleskoj. Kod nas usta-

lili su se glumci u zadnje vrijeme u svome gradu, tu i tamo gostuju event. na svoj račun u kojem drugom gradu. Glumac bi morao služiti svome narodu. On bi se morao povratiti svome narodu. On bi morao da radi za čitav svoj narod, — da se za nj žrtvuje. On bi morao postati ljubimcem cijelog naroda. Nakon nekoliko godina takovog rada u mladosti svojoj, rada kome će proći vlastito usavršavanje, ustaliti će se u stalnom narodnom kazalištu, gdje će moći posvetiti sve svoje sile i svoj talenat umjetnosti.

Tri stalna hrvatska narodna kazališta u Zagrebu, Osijeku i Splitu središnjice su za kazališna nastojanja u izvjesna tri dijela Banovine. Suradnjom s vlastima i s kazališnim društvima, mogla bi se organizirati stalna redovita gostovanja u svim gradovima, u kojima postoje kazališne dvorane, kao u Varaždinu, Šibeniku, Hvaru, Dubrovniku i u izgradnji na Sušaku. Nadalje stalna redovita gostovanja u gradovima gdje postoje veće dvorane s pozornicama podesnim za kazališne pretstave a to su u glavnom: Bjelovar, Karlovac, Sisak, Đakovo, Vukovar, Vinkovci, Brod na S., Virovitica, Crikvenica, Rab, Mostar, Metković, Križevci, Koprivnica, Senj, Trogir i drugi, te gdje postoje manje dvorane s pozornicama kao u Ivanić-gradu, Đelekovcu, Krapini, Petrinji, Novoj Gradiški, Kostajnici, Ogulinu, Novom Vinodolu, Senju i t. d.

U svim tim mjestima mogla bi se uz suradnju s MHKD formirati kazališna društva ili društva kazališnih dobrovoljaca, koja bi imala izvršiti sve predradnje oko organizacije stalnih gostovanja. Te bi predradnje sastojale u tom, da se:

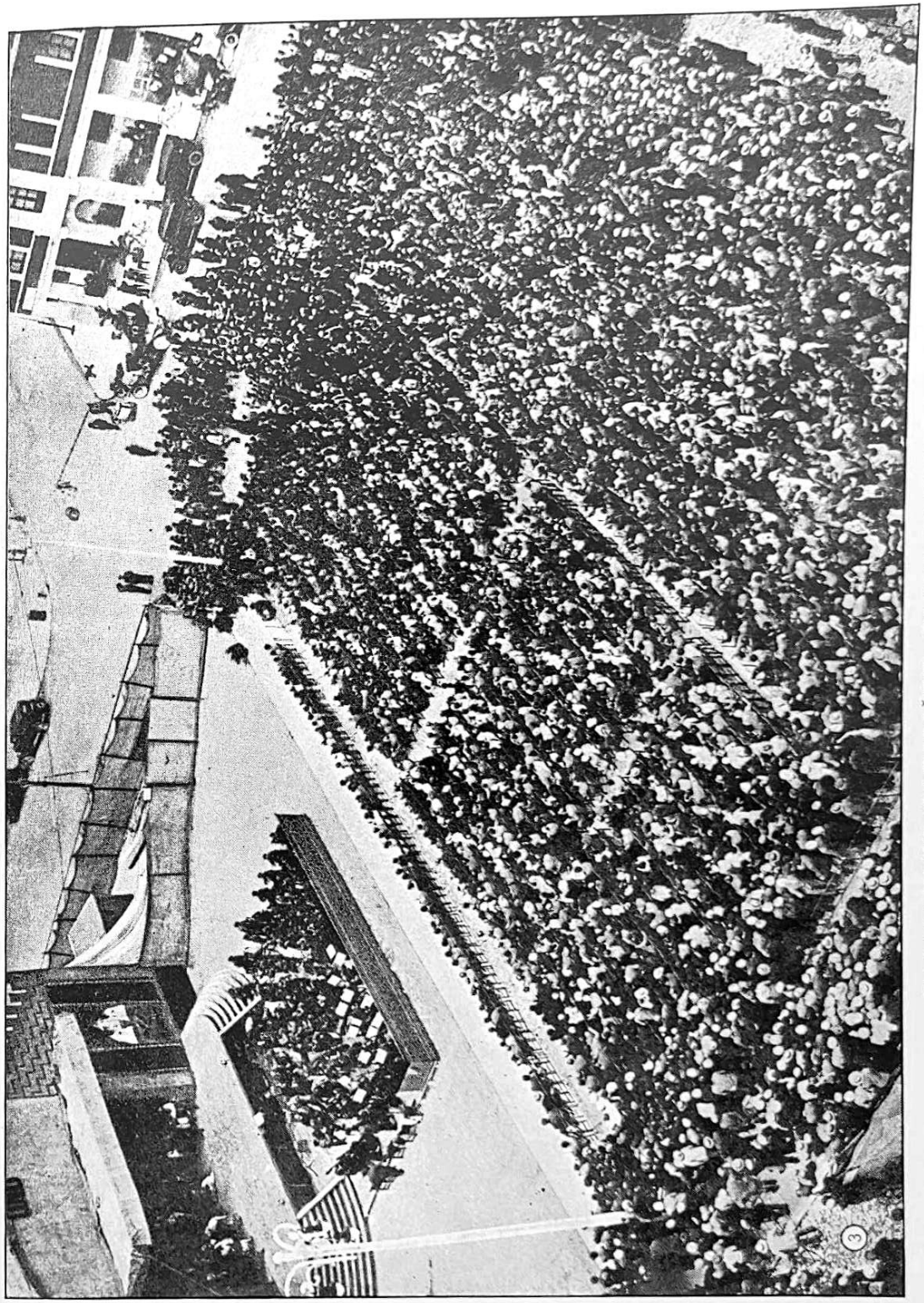

TALIJANSKO KAZALIŠTE »CARRO DI TESPI LIRICO«
Hiljade općinstva prisustvuje pretstavama na trgovima (Iz »Il Teatro per il Popolo«)

I. uz materijalnu pripomoć općine, mjesnih društava, banovine, kasnije event. županije, tipiziraju i tehnički urede pozornice.

II. Da kazališni dobrovoljci svojim radom oduševe općinstvo i podignu u općinstvu smisao za kazališnu umjetnost.

III. Da kazališni dobrovoljci preuzmu brigu oko raspačavanja ulaznica, reklame, i t. d. u opće svega što je potrebno da napune kuću kod svakog gostovanja,

IV. Da kazališni dobrovoljci sudjeluju kao komparserija event. u manjim ulogama i da time olakšavaju materijalnu stranu gostovanja,

V. Da svladaju u svom mjestu sve zaprijeke i potpomognu, da hrvatsko narodno kazalište postane u istinu svojinom čitavog hrvatskog naroda.

Narodno pak kazalište imalo bi uz pripomoć Banske Vlasti i uz suradnju MHKD:

I. Izraditi nacrte i opise za tipizirane uređaje pozornica i staviti ih na raspolaganje svakoj općini, kazališnom društvu ili društvu kazališnih dobrovoljaca u svrhu izgradnje, te voditi nadzor nad ispravnom izvedbom.

Kad je izvršeno tehničko uređenje pozornice tad će:

II. Dati upute kazališnim društvima o organizacionim predradnjama za gostovanja.

III. Sastaviti repertoar od desetak najboljih pučkih gluma, po mogućnosti sa što manje osoba i uvježbati ih s mlađim glumcima temeljito, savjesno i umjetnički ih obraditi.

IV. Opremiti ove glume tipizirano obrađenim dekoracijama i rasvjetom, jednostavno ali umjetnički što

savršenije a opet praktički tako, da pristaju na svaku pozornicu gdje će gostovati.

V. Organizirati stalna gostovanja u raznim gradovima s glumama pripravljenim za jednu godinu.

VI. Kroz sezonu spremiti će opet novi repertoar, uvježbati ga s drugom skupinom mlađih glumaca za gostovanja u slijedećoj godini.

Bude li usvojen taj sistem i proveden sa zanosom i elanom tad će moći u roku od dvije do tri godine hrvatsko narodno kazalište služiti ne samo svome gradu, već i svim gradovima i trgovištima u kojima postoje dvorane s pozornicama. Gdje takove još ne postoje, potaknuti će se mjesni krugovi, da ih sagrade i to opet s tipiziranim uređajima pozornica. Na taj način povećati će se broj kulturnih žarišta i omogućiti sve više i više gostovanja u svim dijelovima Banovine Hrvatske.

Jasno je, da ovakovo povećanje rada kazališta iziskuje i povećanje troškova. Nu ono bi moralo dovesti i do povećanja prihoda. Čini se, da je trgovački dio, slaba strana naših kazališta. Događa se često da scenski bezvrijedna komedija puni kuću, odbacuje lijep dobitak, dok se vrijedna umjetnina glumi pred praznom kućom, te znači gubitak i suvišan trošak. Kazalište bi moralo sve poduzeti, da svakiput napuni kuću. Ono bi se moralo poslužiti svim suvremenim reklamnim sredstvima. U svojim stalnim središtima, (Zagrebu, Osijeku, Splitu) bi moralo naći puta i načina, da svakome strancu bude već u hotelu ponuđena ulaznica. Moralo bi se pobrinuti da zainteresira i građane koji danas stoje bez razumijevanja daleko od kazališta ili kod kojih još nije razvijen smisao za kazalište. Njih valja privući u kazalište i pružiti im uz najeftinije cije-

ne, najveći umjetnički užitak. Statistički pregled, odnosno razmjer koliko je praznih sjedala naprama punim sjedalima bilo u jednoj sezoni možda bi pružio putokaz kojim bi valjalo krenuti. Sniženje cijena ulaznicama moglo bi povećati prihod izvjesnih pretstava. Povećanje prihoda stalnih kazališta moralo bi biti najvažnijom zadaćom jednog trgovačkog ravnatelja kazališta. Ali ni uz povećanje prihoda, stalna kazališta neće moći raditi bez subvencija.

Stalna gostovanja morala bi pokrivati svoje troškove u glavnom iz prihoda predstava, — iz subvencija općine, — event. buduće županije i Banovine. Detaljan proračun troškova pokazati će vjerojatno, da subvencije nebi morale biti velike, — ako se poduzme sve, da se kod svake pretstave napuni kuća. To neće biti teško, kad se radi o samo desetak gostovanja u jednom mjestu i to recimo za početak u dva do tri navrata po pet šest pretstava. Budu li pretstave oslobođene od poreza, budu li glumcima i dekoracijama dodijeljena stalna dva vagona željeznice i besplatan prevoz, — tad će se redoviti troškovi vjerojatno moći pokriti iz redovitih prihoda pretstava. Skupine glumaca za gostovanje nebi smjele biti prevelike. Možda 10 do 12 glumaca i 4 tehničkog osoblja bi dostajalo. Za event. kompaserije upotrijebila bi se mjesna kazališna društva, društva kazališnih dobrovoljaca, ili pjevačka društva i slično.

Preostaje još pitanje kazališta u manjim gradovima i trgovištima u opće mjestima u kojima nisu izgrađene dvorane s pozornicama. To se pitanje dade riješiti putnim kazalištem.

Kod nas postoje putna kazališta, — t. zv. povlašćena kazališta. Držim, da je danas nedostojno trpjeti putna kazališta u obliku u kojem su nastala na izmaku srednjeg vijeka. Nedostojno je glumca kao nosioca umjetnosti, kao čovjeka, koji služi svome narodu da

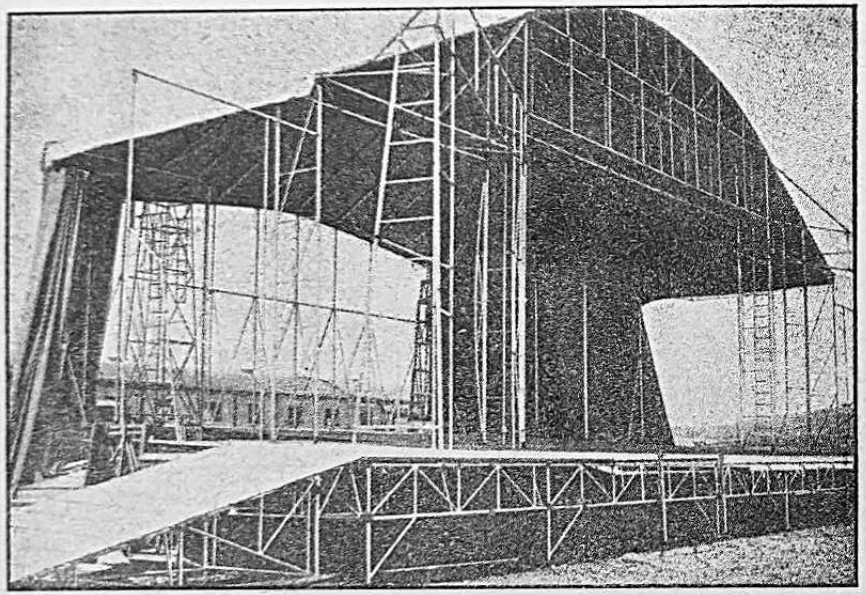

POSTAVLJA SE POZORNICA TALIJANSKOG PUTNOG KAZALIŠTA »CARRO DI TESPI LIRICA«

(Iz »Il Teatro per il Popolo«)

živi načinom, kakovim su prisiljeni živjeti danas glumci putnih kazališta. Nedostojno je, da glumci budu primorani predstavljati na način kako su prisiljeni danas to činiti. Bez sredstava, bore se samo za kruh svagdanji, prebijaju se od mjesta do mjesta, možda su češće gladni nego siti, skoro uvijek su neispavani, izmučeni, jer moraju prodavati ulaznice, lijepiti plakate, praviti reklamu, postavljati pozornicu, bez pravih dekoracija, bez uređenih pozornica, moraju glumiti u nemogućim kostimima. Zar je onda čudo, da ti požrtvovni ljudi često mjesto umjetnosti iznose pred općinstvo »šmiru«, — mjesto da budu dostojni reprezentanti umjetnosti, izgledaju u očima malograđana kao neki niži svijet, podliježu raznim slabostima i da šire mjesto kulture, mržnju i prezir na vlastiti svoj stalež i svoje zvanje.

Putna bi kazališta u svojem sadanjem obliku valjalo ukinuti.

Glumci putnih kazališta morali bi kod stalnih kazališta, solidno i savjesno uvježbati dobar pomno odabrani repertoar od desetak dobrih gluma. Valjalo bi nabaviti suvremenu putnu pozornicu na automobilima, i odrediti mjesta u koja imaju poći gostovati. Ljeti za lijepih dana pod vedrim nebom, za ružnih dana pod specijalnim kazališnim šatorom.

Za ostvarenje suvremenog putnog kazališta potrebna je investicija. Mi smo premalen narod da bi mogli izgraditi putna kazališta grandioznih mjera kakove ima na pr. »Dopolavoro« u Italiji. Za naše prilike nijesu takova putna kazališta ni potrebna. Nu moglo bi se i s našim financijalnim sredstvima prema našim potrebama nabaviti za prvo vrijeme putno kazalište kakovo je osnovao naš zemljak Viktor Requeni (za sada još đak akademije likovnih umjetnosti u Beču). Njegova je osnova nagrađena 1939. godine kao najbolja u Reichu (Reichsbeste). Sastoji od triju autokola koje sačinjavaju modernu pozornicu sa svim rekvizitama, rasvjetom, šatorom, sjedalima, kolima za osoblje i t. d. Praktična osnova udešena je tako, da se u roku od dva do tri sata nakon prispjeća

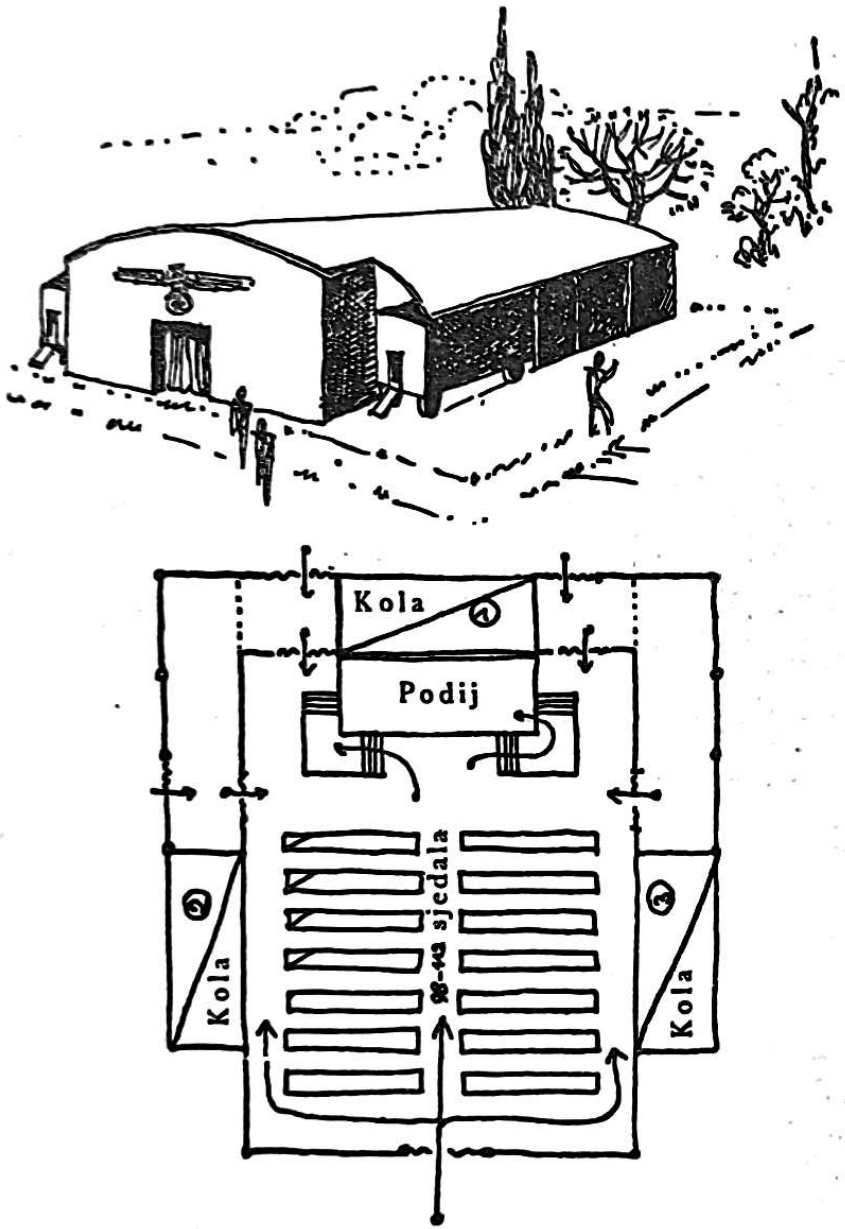

PUTNO KAZALIŠTE
POD ŠATORIMA NA TROJA KOLA
Pogled i tlocrt *(Osnova: Requeni)*

u mjesto, već može održati predstava. I garderobe su predviđene, i svi praktički tehnički uređaji su riješeni tako da svaki nastup ima umjetnički karakter i znači umjetnički doživljaj. Nema više zastarjelih neumjesnih rekvizita, kao zastora na otvorenom i sličnog. Umjetnički doživljaj na ovakovoj putnoj pozornici mora djelovati odgojno, kulturno, mora pridonijeti

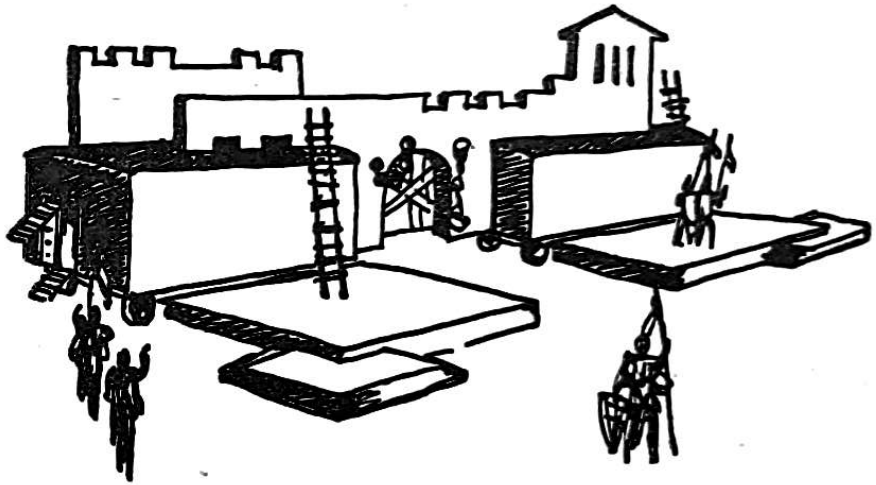

PUTNO KAZALIŠTE: SCENA NA DVOJA KOLA
(Osnova: Requeni)

oplemenjivanju duše gledaoca, podizanju smisla za sveljudske ideale, za ljubav domovini, a time i za poštivanje glumačkog staleža i ljubavi za kazališnu umjetnost, — onu umjetnost koja je najbliža ljudskom srcu i osjećaju, onu koja svemoćno djeluje na dušu gledaoca.

Osim za kazalište, putna pozornica može se izvrsno iskoristiti i za druge kulturno-prosvjetne svrhe. Mogu se prirediti predavanja uz film, diapozitiv-slike, radio, — može se vršiti propaganda higijenskih (al-

kohol, tuberkuloza, priljepčive bolesti i t. d.), socijalnih političkih i drugih načela. Naročito će privući mnogo općinstva i izvrsno ispuniti svoju zadaću kombinacija predavanja s pretstavom, — kombinacija poduke i užitka.

Za ostvarenje putnog kazališta potrebna je investicija. Nu ta investicija biti će u moralnom i u nacional-

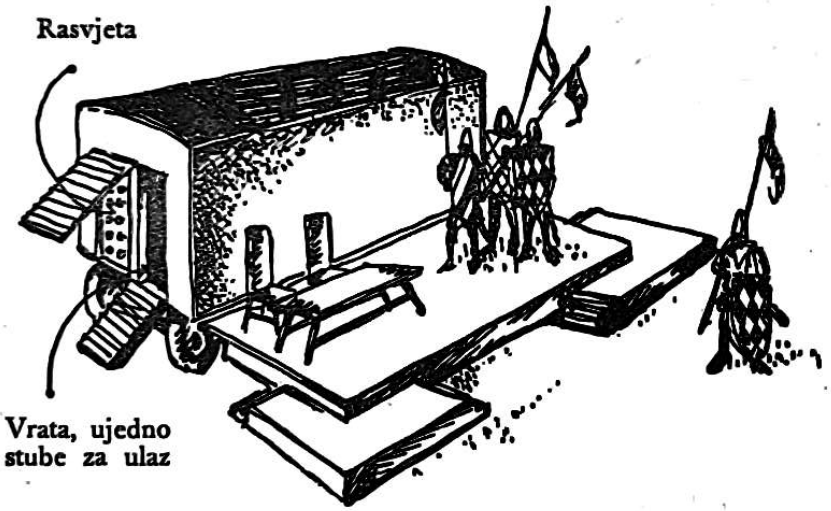

KOLA PUTNOG KAZALIŠTA

(Osnova: Requeni)

nom pogledu, stostruko nagrađena. Troškove uzdržavanja čitave trupe vjerojatno će pokriti prihod od pretstava. Mladi glumci bi morali prvih nekoliko godina svog rada sudjelovati u ovakovim putnim kazalištima. Tu će steći najveću rutinu, tu će upoznati ljude i narod, tu će moći upoznati i dušu narodnu. Tu će moći iskušati sebe, i spoznati, dali im dostaje ljubavi, zanosa i ustrajnosti za svoj teški poziv glu-

mačkog zvanja. Ako u putnom kazalištu, suvremeno opremljenom izdrže, tad će biti i vrijedni da nastave svoj umjetnički poziv na stalnim kazalištima. Prošli su najbolju školu života!

Na ovaj bi način moglo sadanje hrvatsko narodno kazalište postati u istinu

»HRVATSKO NARODNO KAZALIŠTE«.

SKLAD
SMOTRA ZA PROMICANJE NARODNE KULTURE

Izlazi svakog drugog mjeseca
(godišnje 6 svezaka)

Uređuje:
MIRKO KOLARIĆ

Godišnja pretplata Din 100·—,
za članove zadruge SKLAD
80 dinara. Pojedini broj
20 dinara

SKLAD
ZADRUGA S O. J. U ZAGREBU
Mesnička ul. 15

A. FREUDENREICH:

GLUMA

STRUČNI PRIRUČNIK ZA IDEOLOGIJU I PRAKTIČNU PRIMJENU GLUME

•

CIJENA DIN 130·—

•

NARUDŽBE NA:

MATICA
HRVATSKIH KA-
ZALIŠNIH DOBROVOLJACA
U ZAGREBU
Gajeva ul. 2/b VI

Matica
Hrvatskih kazališnih
dobrovoljaca
u Zagrebu

Gajeva ul. 2./b. VI kat

(Trg Kralja Aleksandra broj 7. II)

NABAVLJA I ŠALJE

glume hrvatskih i ostalih autora svojim članovima i to štampane uz knjižarsku cijenu, neštampane uz trošak prepisivanja te uz naplatu poštarine i administrativnog troška od D 10·– po narudžbi

Naručite popis gluma!